ZENDEGI-SALAM
ضمیمه روزنامه خراسان
دوشنبه • ۲۱ آبان ۱۳۹۷
۴ ربیع‌الاول ۱۴۴۰ • ۱۲ نوامبر ۲۰۱۸
شماره ۱۹۹۶۰
۱۱۸۳

به‌بهانه ورود فیلم «آذر» به شبکه نمایش خانگی
نگاهی به آسیب‌های مطرح شده در فیلم از منظر آمار و روان‌شناسی

قصه تکراری اما پند آموز دروغ و مخفی‌کاری

الهه توانا | روزنامه نگار

پرونده

امیر و آذر، زن و شوهر ند و خانه پدری امیر را برای راه‌اندازی یک رستوران می‌فروشند. صابر، پسر عموی امیر، برای شراکت با آن‌ها از پدرش مقداری پول می‌گیرد. همه چیز خوب پیش می‌رود تا این که صابر پس از چند روز زیر قولش می‌زند و برای پول‌ها نقشه دیگری می‌کشد. امیر و صابر، با هم درگیر می‌شوند و فاجعه رخ می‌دهد. فاجعه‌ای که منجر به روشدن لایه‌های دیگری از شخصیت آدم‌های فیلم می‌شود. این قصه فیلم «آذر» است که چندوقتی است وارد شبکه نمایش خانگی شده است. فیلمی که به لحاظ سینمایی حرف جدیدی برای گفتن ندارد اما نکات و خرده‌روایت‌هایش از منظر روان‌شناسی، قابل تحلیل و بررسی است. فیلم‌هایی شبیه به آذر که در ژانر نوپدید «اجتماعی» تقسیم‌بندی می‌شوند و در سال‌های اخیر، سینمای کشورمان را قرق کرده‌اند، عموما خلاقیت و نوآوری چندانی بروز نمی‌دهند؛ صرفا نمایشی چندین و چندباره هستند از آسیب‌های اجتماعی بی آن که راه تازه‌ای پیش پای شخصیت‌های مصیبت دیده‌شان بگذارند یا دست‌کم قصه را از زاویه متفاوتی تعریف کنند. در این پرونده، ما این کم‌کاری سینمایی را جبران کرده‌ایم. از نقص‌های فنی فیلم آذر گذشته‌ایم و سوژه‌اش را از جنبه روان‌شناسانه بررسی کرده‌ایم. همچنین به دو مورد از آسیب‌های مطرح‌شده در فیلم، نگاهی آماری داشته‌ایم به امید آن که زیر ذره‌بین بردن‌شان فایده‌ای داشته‌باشد.

دکتر «مینا دادگستر» در گفت‌وگو با زندگی سلام مهم‌ترین محور فیلم را تحلیل می‌کند

پنهان‌کاری، به دلیل منافع فردی

مسئله اصلی فیلم آذر و به‌وجود آورنده همه مشکلات «پنهان کاری» است؛ امیر (حمیدرضا آذرنگ)، قضیه مخالفت عموبا حضور همسرش در مغازه را پنهان می‌کند؛ صابر (هومن سیدی) دلیل پول گرفتن از پدر و از دواجش را مخفی نگه می‌دارد و آذر (نیکی کریمی) برای منافع خود و خانواده‌اش، جنسیت‌اش را قایم می‌کند. پنهان کاری، چیز عجیب و دوری نیست، مربوط به فیلم‌ها و زندگی مردم هم نیست، برای هر کس ممکن است اتفاق بیفتد اما چرا پنهان کاری می‌کنیم؟ پنهان کاری با جسم و روان ما چه می‌کند؟ چرا به‌رغم همه فشارها و اضطراب‌هایش، به این رفتار ادامه می‌دهیم؟ دکتر دادگستر، زوج درمانگر و خانواده درمانگر به این سوالات پاسخ می‌دهد، پاسخ‌های ایشان را در ادامه بخوانید.

مرز مخفی کاری و حفظ حریم خصوصی

پنهان کاری را باید در کنار مفهوم «حریم خصوصی» مطرح کرد. حریم خصوصی، شامل مسائلی است که فقط به خود فرد ارتباط دارد و ضرر و زیانش متوجه اوست، پنهان کاری اما دیگران را هم متضرر می‌کند. پنهان کاری به دلایل مختلف اتفاق می‌افتد که مهم‌ترینش، نبود اطمینان در روابط بین فردی است. گاهی ماهیت موضوع باعث پنهان کاری می‌شود؛ مثل موضوعاتی که بار ارزشی دارند و فرد را در معرض قضاوت قرار می‌دهند. همچنین وقتی در روابط بین فردی، منبع قدرتی وجود داشته‌باشد، پنهان کاری ناگزیر است؛ صابر، نمی‌توانست در برابر قدرت و سلطه پدرش کاری انجام بدهد پس ترجیح داد چیزهایی را از او مخفی کند. پس زمینه همه دلایل پنهان کاری، منافع فردی است.

عادت به دروغ

دروغ، مرحله بعدی پنهان کاری و لازمه ادامه پیدا کردن آن است. پنهان کاری و دروغ سیستم «آمیگدال» مغز، مسئول کنترل احساسات و هیجانات را تحت تأثیر قرار می‌دهد. آمیگدال هر چه بیشتر در معرض دروغ قرار بگیرد، واکنش اش ضعیف‌تر می‌شود. روزهای اولی که چیزی را پنهان می‌کنیم یا اولین باری که دروغ می‌گوییم، اضطراب و نگرانی داریم چون سیستم آمیگدال‌مان فعال است اما به مرور نوعی عادی‌سازی اتفاق می‌افتد. همچنین مایک سیستم ارزشی به اسم «فراخود» یا «سوپرایگو» داریم که از طریق باورهای خانواده و جامعه شکل گرفته است، این وجدان یا طبق قرائت دینی‌اش، نفس لوامه در برابر اولین ناراستی‌های‌مان واکنش نشان می‌دهد؛ احساس گناه می‌کنیم اما به مرور واکنش اش کم‌رنگ می‌شود. امیر، قبل از این که برای خلاصی از زندان به فکر دروغ گفتن بیفتد، قبلا در جای دیگری از فیلم دروغ ظاهر ابی‌ضرری گفته‌بود؛ آن‌جا که به شوخی به پسر عمویش گفت عمو قبول نکرده به او پول بدهد، هشداری است که خطر عادت به دروغ گفتن را نشان می‌دهد.

مخفی کاری با جسم و روان‌مان چه می‌کند؟

پنهان کاری بدون شک، به دروغگویی منجر می‌شود. دروغ گفتن‌های پشت سرهم، در فرد احساسات ناسازگار و منفی به‌وجود می‌آورد و سلامت روان او را به خطر می‌اندازد. چطور؟ دروغ، استرس زیادی ایجاد می‌کند. وقتی سطح استرس بالا می‌رود، فعالیت سیستم «لیمبیک» که کارش کنترل هیجان است، زیاد می‌شود. در طرف مقابل فعالیت سیستم «کورتکس»، مسئول تفکر منطقی که عملکردش درست عکس لیمبیک است، کاهش می‌یابد. در پنهان کاری طولانی مدت، سیستم هیجانی فعال و سیستم منطقی ضعیف می‌شود. پنهان کاری همچنین باعث پرخاشگری می‌شود؛ چون برای مخفی نگه داشتن چیزی، باید انرژی صرف کنیم. در پنهان کاری، انرژی روانی یا لیبیدوی فرد، به‌شدت خرج می‌شود و عملکردش در بخش‌های دیگر زندگی افت می‌کند. الگوی خواب فرد به‌هم می‌ریزد و حتی احتمال ابتلا به بیماری‌های روان‌تنی (سایکوسوماتیک) وجود دارد. این‌ها غیر از آسیب‌هایی است که به طرف مقابل وارد می‌شود. صابر، دلیل واقعی پول گرفتن از پدرش را پنهان کرده‌بود. امیر وقتی موضوع را فهمید احساس قربانی بودن کرد چون از اعتمادش سوءاستفاده شده‌بود.

گفتن یا نگفتن؟

پنهان کارها، معمولا ترسو هستند و مهارت حل مسئله ندارند؛ آن‌ها مشکلات را به جای حل کردن، مخفی می‌کنند. پنهان کاری فرد را وادار می‌کند که به‌تنهایی دنبال راهکار بگردد. در دین ما و در روان‌شناسی، استفاده از خرد جمعی توصیه شده‌است. پنهان کاری، امتیاز کمک گرفتن از خرد جمعی را می‌گیرد. حالا فرض کنیم کسی به هر دلیلی، موضوعی را از دیگران پنهان کرده‌است؛ آیا باید به هر قیمتی آن را فاش کند؟ خیر. باید آسیب‌های شخصی و جمعی گفتن و نگفتن را بسنجد. اگر ضرر گفتن از ادامه دادن پنهان کاری کمتر بود، دانستن این نکته مهم است که در میان گذاشتن همه جزئیات، لازم نیست. حالت ایده‌آل، کمک گرفتن از یک مشاور راز دار است. اما اگر زبان گفتن بیشتر باشد، سر بسته نگه داشتن موضوع هم باز به کمک نیاز دارد.

روان‌شناس امینی که ما را قضاوت نکند، از پس این کار بر می‌آید. او چیزی را تغییر نمی‌دهد فقط با تکنیک «قالب‌گیری مجدد»، زاویه نگاه کردن به موضوع را تغییر می‌دهد و به ما کمک می‌کند بار روانی مسئله را کاهش بدهیم و مهارت‌های مقابله با هیجانات منفی ناشی از پنهان کاری را یاد بگیریم. در موارد حاد، حتی ممکن است به کمک یک تیم حمایتی برای کاهش آسیب‌ها، نیاز باشد.

زنان خودسرپرست و چالشی به نام معیشت

آذر، بعد از به زندان افتادن امیر، ناگهان وارد مسیر جدیدی در زندگی می‌شود؛ او که تا همین چندروز پیش قرار بوده به کمک همسرش زندگی را اداره کند حالا غیر از تحمل شوک اتفاق پیش آمده باید تنهایی از پس اداره زندگی و تأمین دیه مقتول بر بیاید. اوضاع برای آذر وقتی سخت‌تر می‌شود که عموی شوهرش، تنها راه او برای بیرون آمدن از مخمصه را که مدیریت رستوران است سد می‌کند و آذر هر روز باید منتظر دردسر تازه‌ای در محل کارش باشد. ماجرای زن زحمت‌کش و فداکار هم در سینمای ما قصه بدیع و ناشنیده‌ای نیست. حق داریم اگر با آذر فیلم همراهی نکنیم اما با آذرهای واقعی، چطور؟ «سوسن باستانی»، معاون بررسی‌های راهبردی معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، در سال ۹۵ درباره جمعیت زنان سرپرست خانوار گفته‌است: «این زنان با جمعیت حدود دو میلیون و ۵۰۰ هزار نفر، ۱۲ درصد جمعیت زنان کشور را تشکیل می‌دهند. طی ۱۵ سال گذشته، رشد زنان سرپرست خانوار در کشور ۷۲ درصد بوده‌است. این قشر از نظر وضعیت اقتصادی آسیب‌پذیرتر از مردان هستند.» انوشیروان محسنی بندپی، رئیس سازمان بهزیستی کشور هم اعلام کرده‌است: «۳۵۰ هزار نفر از زنان سرپرست خانوار به دلیل زندانی شدن شوهر در این گروه جای دارند.» این آمار و ارقام نشان می‌دهد تعداد زیادی از زنانی که بار مسئولیت خانواده ناگهان به آن‌ها تحمیل می‌شود، با مشکلاتی دست‌وپنجه نرم می‌کنند که معیشت یکی از پررنگ‌ترین‌هایش است؛ زنانی که باید تن به کار سخت و درآمد کم و گوش به حرف و حدیث و گوشه و کنایه بدهند، بی آن که مستحق این همه ناملایمتی باشند.

[...]

حریم خصوصی، شامل مسائلی است که فقط به خود فرد ارتباط دارد و ضرر و زیانش متوجه اوست، پنهان کاری اما دیگران را هم متضرر می‌کند. پنهان کاری به دلایل مختلف اتفاق می‌افتد که مهم‌ترینش، نبود اطمینان در روابط بین‌فردی است منتها پس‌زمینه همه دلایل پنهان کاری، منافع فردی است

قتل‌های خانوادگی در صدر جنایت‌های کشورمان

صحنه هُل دادن کسی و برخورد سرش با جایی و بلافاصله مردنش، آن‌قدر در فیلم‌ها و سریال‌های ایرانی تکرار شده‌است که حق داریم با دیدنش «ای بابا»ی کشداری بگوییم و دل‌مان نخواهد بقیه فیلم را ببینیم. «آذر» هم از ترفند قتل ناخواسته خانوادگی استفاده کرده‌است تا بحران و گره به فیلمش اضافه کند. نقد کلیشه‌ای بودن این صحنه، نقد به‌جایی است؛ می‌شود به کارگردان و نویسنده خرده گرفت و از همه فیلم‌سازهای وطنی خواهش کرد دست از سر این صحنه بردارند. اما در واقعیت، با تکرار مدام چنین قَتل‌هایی چه می‌شود کرد؟ رئیس پلیس آگاهی کشور، دو سال پیش در یک نشست خبری (به نقل از روزنامه ایران) آمار تکان‌دهنده‌ای از قتل‌های خانوادگی، قتل‌هایی که دقیقا با یک هل دادن ساده اتفاق می‌افتد، ارائه کرد. او گفته‌بود: «بیشترین انگیزه قَتل در سال گذشته نزاع و اختلاف قبلی بین عاملان قتل و قربانیان و به معنای دیگر خانوادگی بوده‌است. ۳۱ درصد قربانیان توسط بستگان‌شان به قتل رسیده‌اند که این عدد بالایی است و لازم است جامعه‌شناسان، رفتارشناسان و کارشناسان بهداشت محیط و روان وارد میدان شوند». سال گذشته، دکتر محمدرضا رهبرپور حقوقدان و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی گفت: «بر اساس مطالعاتی که انجام شده‌است، قتل‌های خانوادگی حدود ۴۰ درصد از قتل‌های عمد پایتخت را تشکیل می‌دهند». هرچند هم اکنون آمار تازه‌ای از نزاع‌های خانوادگی منجر به قتل، در دسترس نیست اما در چندسال اخیر تا پیش از سال ۹۷، همه آمار اعلام‌شده از سوی پلیس و دستگاه‌های قضایی موجود در خبرگزاری‌ها، قتل‌های خانوادگی را در صدر جنایت‌ها دانسته‌اند. این عدد و رقم‌ها خبر از واقعیت تکراری هولناکی می‌دهند که با «ای بابا» نمی‌شود از کنارش گذشت. قتل‌های ناخواسته خانوادگی یعنی با جانی بالفطره و قاتل سریالی و نقشه و برنامه قبلی طرف نیستیم. یعنی یک نفر، در یک لحظه چنان دستخوش خشم غیرقابل کنترل شده و فاجعه بار آورده‌است؛ یک نفر، یک آدم معمولی، یک کاسب، یک معلم، یک دانشجو، یکی مثل ما. خب این‌ها را گفتیم که چه بشود؟ برای این که کسانی که در این زمینه مسئولیت حقوقی و اخلاقی و اجتماعی دارند، یادشان نرود آمار اعلام کردن و تحلیل عدد و رقم‌ها، قدم اول است و به مجازات رساندن گناهکار، قدم آخر؛ این وسط باید آموزش اتفاق بیفتد و تک‌تک‌مان بدانیم قصه این فیلم‌ها، می‌تواند قصه ما هم باشد. اگر بلد نیستیم خشم‌مان را کنترل کنیم، اگر کنترل اعصاب‌مان زود به زود از کف می‌رود، اگر دلسوزی به ما هشدار داده که با این فرمان به جایی نمی‌رسیم، باید از کسی کمک بگیریم.

منبع: ایرنا

جدول سخت [شماره ۴۶۷]

طراح جدول: بیژن گورانی

افقی

۱- مرکز اندیشه- از پیامبران بنی اسرائیل- آلت شکنجه قدیمی- صبحانه نخورده ۲- باریک بینی- نور کم- راه‌آذری- شهری در شهرستان نائین ۳- ضایعه سطحی پوست- از آثار ارسکین کالدول، نویسنده برجسته آمریکایی ۴- ناتوانی در پرداخت بدهی به علت فقر- ترانه- همزاد- پیشوند تکرار ۵- پشت هم‌انداز- در نظر آوردن- برگشتن- چربی ۶- فراخواندن- سنگ ترازو- پرداختن به کاری برای سرگرمی- دعای زیر لب ۷- نیکویی- ادب آموختن- ژرف- ظرفیت شیمیایی ۸- حرف فاصله- دلداده شیرین- قائم به ذات- جایزه معتبر شعبده‌بازی ۹- کنایه از کم حوصله و عجول بودن است- نیم‌سال تحصیلی ۱۰- معاصر- امید که به نیکی یاد شود- بازگشت- گلستان ۱۱- دارنده صفت‌های ناپسند- رنجیده خاطر- همیشگی- ساز استاد حسن ناهید.

عمودی

۱- ستایش شده- لقب حضرت ابراهیم(ع) ۲- خدمتکاران- مجموعه داستانی نوشته احمد محمود ۳- از باشگاه‌های فوتبال اماراتی- شتر مرغ منقرض شده ۴- سفید آذری- علمای روحانی روی دوش می‌اندازند- منزل ۵- پایتخت تبت- آسان کردن ۶- معادل فارسی ارگانیسم ۷- گندمگون- ساخت و پاخت ۸- ته‌چک- جزایر دوگانه خلیج فارس- سرسر ۹۱- نوعی عفونت ویروسی با ایجاد دانه‌های صورتی رنگ در پوست- دیرینگی ۱۰- ارفاق- از الفبای فارسی ۱۱- گروه ورزشی- ریزترین رگ خونی ۱۲- دختر مازندرانی- نوعی چرم نازک ۱۳- درخت انجیر معابد- کرانه آسمان- عمومی‌تر ۱۴- ابزار دندان‌پزشکان قدیم- دارای طول زمانی ۱۵- فیلمی ساخته مارتین اسکورسیزی با بازی لئوناردو دی کاپریو ۱۶- رفیق منحرف و گمراه- دستبندزینتی ۱۷- شیره برخی درختان- سرپرست- تکیه برپشتی ۱۸- نادر و کمیاب- از علایم نگارشی ۱۹- ترشح کردن- قسمتی از پا ۲۰- ناخوشایند بودن- زبانی که در بین النهرین رایج بوده.

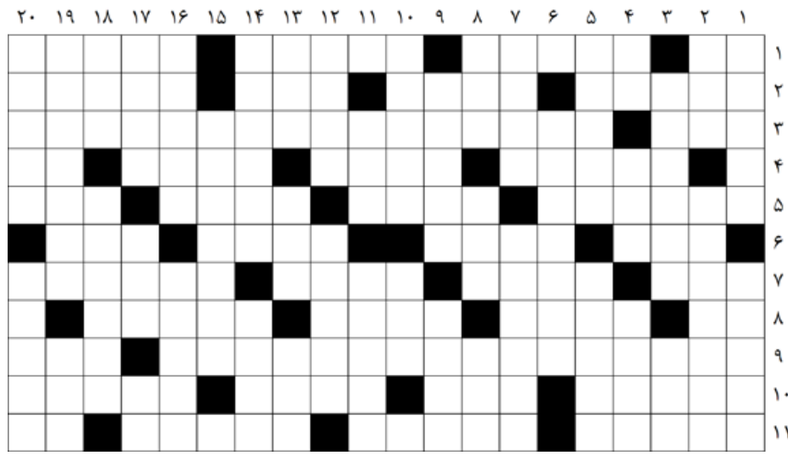

حل جدول شماره ۴۶۶

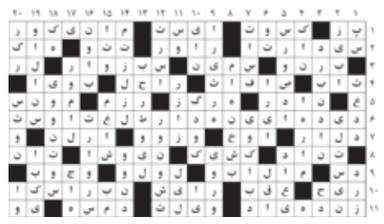

جدول متوسط [شماره ۷۲۵۷]

طراح جدول: مریم احمدی

افقی

۱- ناخن چهارپایان- اخذ- قافله- محل طبابت ۲- مهیا- زه کمان- اشاره- عضو سفارت ۳- گندم سوده- بخشی از پا- پدر آذری- دشنام- واحد شمارش اجسام استوانه‌ای ۴- حرف انتخاب- دیدنی ارتش- پهلو- برج داستانی- سیاه- مادر لر ۵- فرزندزاده- پایین جامه- پایان- میان ۶- آقا- نوعی یقه- کتف- شکل- فوری ۷- خواهش- نفس شیطانی- روان- نمونه خروار ۸- آفت گندم- غلاف شمشیر- رطوبت- پوستین- نی میان تهی- بخیه جامه ۹- آب ویرانگر- دفع مزاحم- میغ- سنه- درخت کریسمس ۱۰- زیاد- شیدا- لوله گوارشی- جوان ۱۱- یوم- نامه- آلرژی- پشته

عمودی

۱- ثنا- راهی ۲- فانی- سلاح کاشتنی- چهره ۳- اسم آذری- رود مصر- نغمه ۴- گوهر- ضیافت- جدید خارجی ۵- طریق- استانی در غرب کشور ۶- واحد پول چین- ولی- جنس خشن ۷- پایتخت اروپایی- دخل ۸- اجاق مخفی- ایمان- طبل بزرگ ۹- بهشت شداد- نفس خسته- حرکت اسب شطرنج ۱۰- گوشت آذری- واحد شمارش سیگار- ابزار بنا ۱۱- ستاره- برجستگی لاستیک- میوه خوب ۱۲- مادر- درون- زادگاه ابراهیم ۱۳- کله- انزجار- فلز سرچشمه ۱۴- پیل الکتریکی- منزل ۱۵- دربست کارخانه- حصه- دلپذیر خارجی ۱۶- ناشایست- دارایی ۱۷- نهر- رتبه کارمندی- صنم ۱۸- نمونه- لقبی اشرافی در اروپا- رود ناشنو ۱۹- از حروف الفبا- نوعی پخت برنج- فیلسوف آلمانی ۲۰- خط حامل در فیزیک- آشوب

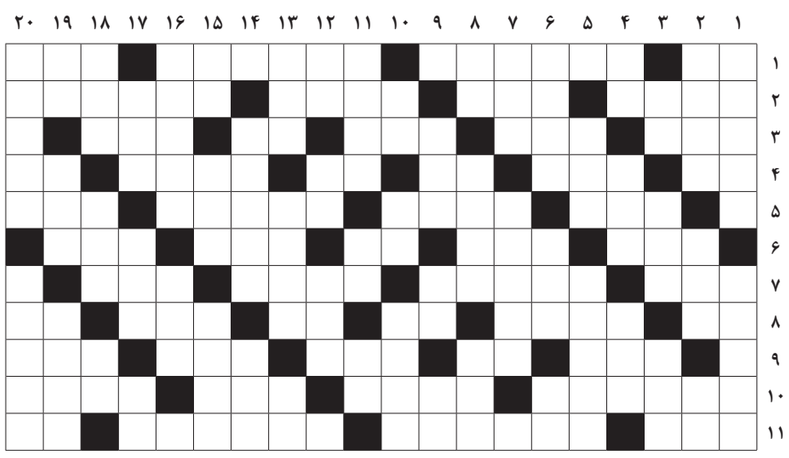

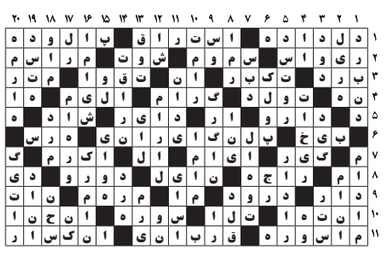

حل جدول شماره ۷۲۵۶

CMYK